

Titel: BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Paul Diderichsen (1949-04-04)

Citation: "BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Paul Diderichsen (1949-04-04)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-2005_0099_033_EFJ-DIDERICHSEN3_0030/facsimile.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

4/4 1949.

Kære Hjelmslev,

Da jeg ligger i sengen med en let influenza og ikke kan håndtere en skrivemaskine i denne uvante tilstand, må jeg nedkrude mine spørgsmål til dit referat med en mere end sædvanligt ulæselig skrift. Forhåbentlig vil det dog ikke volde dig unødigt bryderi.

Jeg henviser med tal i marginen til nedenstående bemærkninger:

- 1) det ser ud som om modulation bruges på to måder: a) mere gemytligt - substantielt om "sætningers" rytmisk - melodisk - klanglige formning, dels strengt glossematisk om lexem-karakteristikker. I al fald står meningen her ikke helt klart for mig.
- 2) er det "denotative" indhold således at forstå, at kommentatoren "overrasket stemning" "denotativt" udtrykker "jeg er overrasket" - og at således kommentatoren tyk denotativt udtrykker: jeg (eller denne tekst) er tyk ??
- 3) har vi ikke her igen "indhold" i en tredje betydning, når det identificeres med relation. Har en konsonant eller et derivativ "indholdet" forudsættende ?
- 4) det må da betyde at den er forudsættende og initial. Heri ligger jo det eminent karakteristiske ved denne melodiform, ligesom faldende tone er final (lige som efter sin opfattelse i stødets)
- 5) men altså ikke indbyrdes n.h.t. mådsfjige.
- 6) det forekommer mig - (jfr. kopi af mit påtænkte indlæg 3/3) mere end tvivlsomt om sætningens rytmisk - melodisk - klanglige "linie" overhovedet kan fygdeles: protasis og apodosis "fra sprogbygningens synspunkt". Hele denne form må beskrives samlet og beskrivelsen synes at måtte blive fysisk-psykologisk, dog omfattende hensyn til de indholdsgenmer, der skal markeres.
- 7) jf. kopi af mit indlæg til 3/3.
- 8) læserne altså dog bestemt "syntetisk" ud fra leksøerne ?
- 9) det er stadig uklart a) om der regnes med en konsonantisk protasis svarende til "fundamentet i" en simplex plerematisk lexis
i de sidste tre uger har han været sløj
eller til en enhed af lavere grad: igår rejste han
Han skal rejse i morgen. Derfor har han travlt.

I så fald synes protasis kun at mangle i simplexe læsler, der er så korte at de ikke tillader en stigende - faldende tonebevægelse.

(De plerematisk læsi-læser analyser frembyder tilsvarende problemer, som må udsettes til senere diskussion. Jeg tror derfor at bem. om hoved- og bisætninger virker mere forvirrende end opklarende på dette sted, ligesom det valgte *ex. frister læseren til sammenblanding af de to begreber, som efter sin opfattelse ganske vist bør sammenholdes, men som du netop vil adskille).*

- 10) denne sidste sætning vil man ikke forstå, hvis man ikke er meget fortrolig med glossematisk udtryksmåde. En kommentar i mere genlytligt sprog er hårdt påkrævet. Taxomerne er vel også glossener, så der siges næppe andet end at de ikke kan analyseres videre.
- 11) her er et *ex.* på en simplex konsonantisk læsi absolut nødvendig, hvis man skal forstå meningen. Det er heller ikke helt klart om protasis - apodosis betegner de to modulationer eller de læsener hvori de indgår. Endelig er "altid" - "Aldrig" vel for stærkt, da man må regne med at protasis er extensiv og således ofte findes i simplexe læsler (tænkes her nu ikke igen på de plerematisk læsler? For hvordan kan vi ellers afgøre at der foreligger en simplex læsi ?? Måligvis kan sammenfald ml. og opfattes som domineret af visse indholdsstrukturer?)
- 12) hvordan konstaterer den konsonantiske analyse, at der foreligger "flere læsler" og at de "følger efter hinanden i relativt meget sammenhæng"? Kan det ikke kun afgøres ved at projicere den plerematisk læsi på den konsonantisk?
- 13) hvorfor er der ikke tilsvarende anført konnotationer til bevis for modulationernes taxo-karakter ?? Det er jo netop et meget omstridt og vanskeligt punkt? Det henstilles indtrængende at tilføje sådanne ovenfor. - Tænkes der på spørgstene i sætninger uden spørgeform?
- 14) eksempler på disse to tilfælde ganske ligest. Navnlig det sidste punkt er tvivlsomt. Sigerman ikke blot at der er bitryk fordi der er stød?
- 15) de er alle opstillede fordi de dominerer sammenfald elgn. ("ærlige lydudviklinger") men det er vist ingen hindring for din opfattelse.

Et særligt problem dannes de "normalt trykvage" snævert, der kan ved emfase eller i andre særlige forb. har tryk, men alligevel har vokalsætte som stærktrykstavelse: *mod, ved, den, han osv.*

- 16) du havde vist en lidt mindre hovedpineagtig def. i går aftes?
Hvis du så desuden vilde demonstrere sagen ved et *ex.*, er der håb at nogle få vil ane hvad det drejer sig om.
Syllabier synes at være defineret "syntetisk" ved de deri indgående overlæders art.
- 17) stavelesenhed er tvetydigt a): enhed, der består af en stavelse
b) enhed, hvis elementer af 1. grad er stavelser. Denne terminologi har stadig hensat mig i usikkerhed ved dine mundtlige udredninger, indtil jeg af *ex.* har sluttet mig til meningen.
- 18) da en række termini af perifer betydn. for sænet er formaldefineret med *stor omhu*, burde *—* junction *—* vel også explicit defineres. (er de defineret ved at indeholde et stærktryk?). Ser du, at det kommer s. 8.
- 19) da modulationerne også er "fundamentale procedurer", må den særlige bestemmelse (*extens: intens?*) vel helst tilføjes. (Det kommer først s. 7 nederst).
- 20) man spørger her om tre ting: a) foreligger der ikke en *circulus*? *han* hører til samme *funktion* "fordi" det har mistet trykket *han* har mistet trykket, fordi det hører til samme *funktion*? hvilket *raisonnement* skal foretrækkes?
b) Har *han* overhovedet stærktryk uden ved emfase?
En *prep.* får jo endog ekstraordinært stærktryk, når *han* (o. flere lette *prom.*) følger efter: **til han*. Der er en betydelig vanskelighed deri, at disse ord har "normale" fuldvokaltreton og dog er normalt trykvage. Dette svagtryk har også funktion til ledstillingen: *Jeg *kender ham *ikke: jeg *kender ikke *han (Peter)*.
c) den dominerende variant af stærktryk falder jo ikke fonetisk sammen med svagtryk og burde derfor ikke betegnes ved *c*.
- 20) er det svagtrykket: *han* der dominerer stærktryk (og *stød*) i **til han*? Så at begge kan være dominerende? Eller hvordan analyserer du denne forb. (udlændinge, i al fald amerikanere siger altid *til *ham*) -

I øvrigt er det vel klart, at forsk. relativt trykstærke varr. af o. ofte indtræder før σ , sandsynligvis under dominans af sætningens rytisk - melodiske form (samt enfase?). Der findes her et funktionelt samspil, som glossen, ikke synes at kunne få fat på, nl. 1) de (simplex) komplekse tegn enhedens relative omfang 2) faldende-stigende tone 3) rytik og *passé*, tempo 4) antal af stærktryk i hvert melodisk "motiv", etc., etc. 5) grader (varr.) af stærktryk og svagtryk (eventuelt med *participation eller sammenfald*) omm.

- 21) denne udtryksmåde er det langt og længe lykkedes mig at forstå, men jeg tror det volder de fleste begyndere vanskeligheder. (man tænker alene på de komplekse, når der siges enhed af ... karakterer). Da der her kun er tale om simplexe karakteristikker, synes det overflødig at indføre distinktioner nl. karakter og rytmik her. Det samme synes at gælde fundamental karakter og f-
PASCALA.

- I det hele taget synes jeg at det teoretiske apparat der opstilles i denne første del er noget overdimensioneret i forhold til de særdeles meagre resultater. Det har ganske vist været meget oplysende for mig at læse disse udredninger, men netop fordi de udgør første halvdel af referatet vil de sandsynligvis afskrække de fleste nordiske læsere fra nå frem til konstituentlæren, der er betydeligt lettere at forstå og giver langt mere betydningsfulde og for alle interessente resultater. - Men jeg indrømmer at det vil være et uforholdsmæssigt besvær at omarbejde hele dette afnit, og for den glossen, inderkreds har det en viss betydning at få hele apparatet på tryk. Så vi må vel tage den risiko at afskrække de dovne.

- 22) bestanddele, dvs. af laveste grad? Er alle temter taxomer siden du går direkte fra temter til glossomer (er det altså dimensionsleddene der er "konstituerter"?)
- 23) hvordan kan det godtgøres at han ikke er et tema, en pseudostavelse bestående af (h +) visse sammenfald ($\frac{1}{m/n/p}$)? - Og hvorfor er det tilsvarende forhold ikke anført ved modulationer. Vi har jo h_m h_n *ofl.*

(s.8)

- 24) noget agl. (P) - Det ville være meget ønskeligt, om der de steder hvor trykhorisets tegn ikke er fuldt identisk med maskinens, vilde sættes en lille anmærkning til sætteren, første gang tegnet optræder eller - bedre - på en særlig lille seddel. - Skal der ikke komma nl. \dot{y} \dot{z} \dot{u} (betyder . her prik eller ring?) Lidt nærmere

demonstration af denne gruppes funktionelle forhold er meget ønskelig). Lidt nærmere oplysning om de sjove Γ fonemer er absolut nødvendig. Ingen kender de anvendte tegn.

- 25) Der er noget mystik her: hvorfor skal γ og Γ have tilføjelsen "optrædende som", medens dette savnes i β B ? Endvidere: det ses ikke, hvordan μ (γ) kan være "både- og". Taxemet μ kan optræde alene i en stavelse, tilhører altså kategorien af selekterede. At det også (lige som alle andre vokaler) kan optræde sammen med andre taxemer medfører vel ingen grund til at henregne det til en anden kategori ? Det fremdragne karakteristikon synes at ligge i et andet plan, netop det, der antydes ved "optræde som". μ er en β der "kan optræde" som centraliseret element i en marginalgruppe (det modsatte forh. vil være, at fr. et μ ell. γ uden at kunne danne en stavelse alene kan stå på centralens plads). Denne dualisme "være selekteret (ende)": "optræde som" s" har voldt mig noget hoved~~pine~~^{besvær} og er ikke blevet mig klarere ved at læse dette. - I øvrigt ser jeg ikke at substansligheden al. (labiodental) v og u er så stor at identifikationen er helt einvandfrel. Hvorfor så ikke også $y = f$, $i = s$ all.lign. - der er jo så mange ligheder ! (i funderede)
- 26) er det ikke inkonsekvent i akcentlæren at regtage FrO, men udelade den her ?
- 27) man er nysgerrig efter at vide, hvordan "substansklørdningen" eller sammenligningen mellem det funktionelle system og det fonologiske går for sig. Men dels omtales det ikke i foredraget, dels vil det måske fylde for meget. Det afsluttende skema er jo fra et substanssynspunkt ikke særlig opmærksomme. Man savner også noget en kort redegørelse for sammenfald etc.
- 28) er modsættn. høje $[h : o :]$ kjæne $[k : m]$ ikke af anden art end de øvrige osv. ? I de andre kvalitativ $[x : s]$, i dette osv. alene kvantitativ? $[x : \alpha]$ - I øvrigt ville det være praktisk at explicitere reglerne for brugen af varianten $[x]$. De er jo ikke ganske simple, og den usvede læser vil have svært ved at abstrahere dem af materialet. - Du gav vist også en explicit motivering af reduktionen $[b] \equiv \xi$ som det var rart at have med.
- 28 a) osv. på kombination med differensdiftong savnes.

- 29) det forekommer atter her tvivlsomt, at papp. og andre "atona" har et "der" erstattes af". De synes at erstattes med ved anfase.
- 30) man bør vel også citere typen *K₁r₁ med "åben stavelse". *
- 31) NB i ord af typen firben kan man ikke have komutation nl. hørt og langvokal. Her kan altså også foreligge en betinget kort variant af langvokaler, se ndf. (LH) p. 15.
- 32) Det er ikke ganske indlysende, at ξ (og ϵ) er lukkede vokaler (e er da mere lukket end ξ). - Her som ved konsonantsystemet overspringer du (vel af hensyn til pladsen) synkretismerne. Men ikke det vigtigste kunne gives uden helt at springe rammerne ?

—Endelig kommer der ikke noget om den syntiske kategori der nævnes p. 8 l. 2 f.n. Den indeholder cons. h og tre-fire fonæmer, som jeg slet ikke ved, hvad der menes med.

- 33) tvivler om, at den første *signalregel* er rigt formuleret. Stød i grænsager (*DO) og søgelyge (jf. LH) er ganske sikkert dialektale og det gælder nok også tryklyde. Du går her ud over det indledningsvis angivne materiale.

Være er det, at typen be'tage, for'gøre osv. (se LH s. 122-fl.) ikke falder ind under reglen - (er disse "konsonantiske" eller "plærematiske" *53 gr. ?*) - jfr. også be'ændig (men siddig) usan'digsmændig, *etc.* der ikke er behandlet.
—Endelig er stød i typen aftale osv. ikke heteroplast bestemt.
NB vandet: lavvan'det osv.

Endelig er det misvisende kun at anføre osv. hvor stødet "udnyttes heteroplast". Det er lige fast i verbale composit af de tre typer LH nævner, hvad enten det har betydningsdifferentierende funktion eller ej). - I Arbejdsarbejd er stødet ikke udnyttet på denne måde. *Arbejde* må altså kunne vises at være en anden type end *Aftale*. - Se nu min vedlagte skitse !

* Hvordan afgøres det, at man skal notere *for. s* men *ks. ss* (jf. Kjørel). Stavelsesgrænsen kan vel ikke i alle tilfælde sættes med sikkerhed, men hvordan lyder så generaliseringsreglen ?

- 34) hører dette med erstatning, < i ikke ind under 1? Jeg ser ingen nytte af i hvert enkelt tilfælde at eksemplificere 2. ssg's d.d., da dette jo opfylder sig ved enstavelsesord nøjagtigt som 1. led. Det virker meget forvirrende. Således hele vejen ned!
- 35) figura udviser det omvendte forhold! De taber stød som 1. led.
- 36) stødighed er her vist dialektalt ("prov." if. DC). skækraft er dog et underligt ord. Skofuld er da et meget bedre ex. - Hele dette stykke synes meget specielt og usikkert. Kunne vist uden skade udgå, blot at det med "psykologisk usammensat" anførtes ved hovedreglen, som nærmere bestemmelse af de heteroplans hensyn.
- 37) i brunred har man vist aldrig kortvokal? Hjulnav er også meget tvivlsomt ex. på "monofthengning".
- 38) Undtagelsesregelen (fakultativiteten) er sjævnynlig en tværregel, der systematisk korrekt burde opstilles for sig og ikke gentage enslydende u. 2 - 3 - 4 - 5. Man burde vel have eet sæt regler (A), der angav forhold til taxestruktur og et andet (B) der angav forhold til akcent og komposition (jf. pkt. 1). Se nu min skitse om stødets funktion.
- 38 a) bedre ex.: ja, da, nu, så, (u-?)
- 39) dette forstår jeg ikke. Tankes der på de helt stødløse dialekter, må bemærk, hellere udgå da hele spn. dér må behandles i særlig sammenhæng. - I øvrigt ses det ikke, hvorfor man ikke kan lade hele pkt. 3 (og 4) falde ind under reglen om monofthengning i finalen af ssg'n. (se s. 15), blot at denne regel er obligatorisk ved finalen o, s, b
- 39 a) i Tai, Mæg, Hællai har vi i-diftong uden marginal og uden stød. (Det intruderer først i best. form). Hvordan forklare det?
- 40) Der synes ikke at være givet ex. på diftong + final: man kunne nævne "plejé" [tblaid] "snegl" opl., blegn, regn, sejr (?) - Man ville det ikke være praktisk at tage disse diftonger sammen identitetsdiftongerne u, pkt. 2? og i-diftong uden marginaldiftong u, pkt. 4. Alle diftonger har stød.
- Til gengæld ses det ikke, at der er taget forbehold n.b.t. finalgrupper som i hast, bast (jf. bæst), rk, stærk, værk, Mask, Ank, køst (men ært, løst osv.)

Dette forbehold synes kun at lade sig udtrykke funktionelt, hvis vi i kategoriseringen af konsonanterne får en særlig dimension svarende til de fonetisk stemte, der afgiver "støbejde". - Muligvis bliver man nødt til at ansætte dobbelteskel også foran konsonantgrupper for at klare vanskelighederne.

- 41) Udtalen *fɑ:q* er vist yderst sjælden. Man ville inddele i substansanalysen bedre ved at antage fakultativ identitetsmonofong i modsætning til forbindelser, der altid har kort vokal.
- 42) Så vidt jeg ser findes ingen generel formulering af den hovedregel, at stød ikke findes foran - Σ ("i tostavelsesord"). Det er jo en generel undtagelse til pkt. 2 - 5. - Men hvad gør du ved Højde, Langde, Bredder osv. ?

Endelig savner man fortolkning af stød i til'et, fra'et, [*me[?], d*] osv. Her er det vel *oan^{de}* - gruppen til det der giver stød i til, som ellers ikke har det (ligevel i mod-det ?).